

Crisis humanitàries i acció humanitària

- El Govern zimbabuès va suspendre les activitats de les ONG internacionals i les va acusar de falta de neutralitat i de dificultar l'assistència a més d'un terç de la població que depèn d'ajuda exterior.
- La Cimera de Roma convocada per la FAO, destinada a trobar solucions globals a l'augment dels preus dels aliments, va concloure sense aportar respostes satisfactòries.
- Més de 120.000 persones van morir a Myanmar pels efectes del cicló Nargis i per l'oposició del Govern birmà a permetre l'entrada de personal humanitari al país.
- El nombre de persones desplaçades va augmentar per segon any consecutiu i va superar, segons ACNUR, els 37 milions de persones, entre les quals 26 milions són desplaçades internes.

El present apartat aborda la situació en la qual es troben alguns dels actuals contextos de crisis humanitàries i la seva recent evolució, i els principals esdeveniments ocorreguts durant el trimestre en relació a l'acció humanitària.

5.1. Evolució dels contextos de crisi humanitària

A continuació s'analitza l'evolució d'alguns dels diferents contextos de crisi humanitària en què hi ha hagut esdeveniments rellevants durant el segon trimestre.¹ Actualment, comptabilitzem 35 països en situació de crisi humanitària, 21 dels quals en el continent africà, nou a la regió d'Àsia i Pacífic, tres a l'Orient Mitjà i dos a Amèrica. Durant els últims mesos l'avanç en les tasques d'assistència i reconstrucció després dels ciclons a Madagascar va fer que remetés la crisi humanitària declarada el trimestre anterior. Igualment, a Guinea, malgrat que la pujada en els preus dels aliments va afectar un gran nombre de famílies, la situació humanitària va mantenir-se estable. D'altra banda, el terratrèmol que va tenir lloc a la Xina i va provocar la mort de més de 70.000 persones, va precipitar una crisi humanitària de grans dimensions a la província de Sichuan. El nombre total de crisis humanitàries ha disminuït passant de 42 a 35 en el present trimestre.²

Taula 5.1. Països amb situacions de crisi humanitària durant el segon trimestre de 2008

Àfrica	Burundi, Txad, Congo, Côte d'Ivoire, Eritrea, Etiòpia, Kenya, Lesotho, Libèria, RD Congo, R. Centreafricana, Sahel (Mauritània, Mali, Níger), Sierra Leone, Somàlia, Sudan, Swazilàndia, Rwanda, Uganda i Zimbabue
Amèrica	Colòmbia i Haití
Àsia	Afganistan, Xina, Myanmar, Nepal, Pakistan, RPD Corea, Sri Lanka, Tadjikistan y Timor-Leste
Orient Mitja	Iraq, Palestina i Iemen

Durant el trimestre va destacar l'augment d'iniciatives per a trobar una resposta a la crisi alimentària mundial, des de la creació d'un grup de treball internacional (task force) per part del secretari general de l'ONU, Ban Ki-moon, a les propostes del BM i el FMI, o la celebració del Cimera de Roma, presidida per la FAO. El resultat de la darrera serà analitzat al final del present capítol. L'alça dels preus dels aliments va agreujar seriosament les dimensions de la crisi humanitària en la major part dels països analitzats. Entre els avenços positius s'ha de subratllar la proposta de la UA de crear un avantprojecte de llei per a la protecció i assistència dels

¹ S'entén per 'crisi humanitària' una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència. Tals crisis s'acostumen a produir en contextos de pobresa, fragilitat de l'Estat i precarietat alimentària, en què un desastre natural o un conflicte armat generen l'aparició d'una crisi alimentària, malalties i desplaçaments forçats de població dins del país o cap a l'exterior, i una mobilització important de recursos internacionals en termes d'ajuda.

² A partir de la revisió de la definició de crisi humanitària i la seva adequació als casos analitzats, les situacions de desplaçament intern que anteriorment s'analitzaven a Europa - Caucas i Rússia - no es podrien definir actualment com crisis humanitàries, si bé encara no s'ha aconseguit donar respostes eficients que afavoreixin la tornada dels desplaçats o el seu reassentament definitiu.

desplaçats interns en tot el continent, amb caràcter vinculant per a tots els Governos una vegada estigui aprovat. Finalment, l'últim informe d'ACNUR, que assenyalava les tendències globals de desplaçament en el món, va alertar que el nombre de refugiats i desplaçats interns va augmentar per segon any consecutiu superant els 37 milions de persones, i va destacar que a la causa principal del conflicte com a motor de desplaçament s'uneixen noves amenaces, com els efectes que el canvi climàtic està tenint sobre la disponibilitat de recursos per a la població.

Àfrica

En el continent van destacar els atacs directes contra la població desplaçada interna en diversos contextos de conflicte, a més de les implicacions que la crisi alimentària va tenir en l'agreujament de molts dels casos analitzats. Diferents organismes regionals i financers continentals van celebrar reunions en què van intentar definir una estratègia per a fer front a la carestia alimentària.

a) Àfrica Austral

Països	Factors de la crisi	Evolució
Lesotho	Desastres naturals, VIH/SIDA	Deteriorament
Swazilàndia	Desastres naturals, VIH/SIDA	Deteriorament
Zimbabue	Crisi política i econòmica, VIH/SIDA	Deteriorament

Indubtablement, la regió on la situació humanitària s'ha vist més agreujada va ser la de Zimbabue, on més de 200.000 persones es van veure forçades a fugir de les seves cases per a escapar de la violència política, exercida principalment per milícies de veterans i joves propers al Govern de Robert Mugabe.³ La crisi violenta, entorn la qual no existeixen xifres oficials sobre extensió o nombre de víctimes, es va desfermar després que es conegués la victòria del partit opositor MDC en la primera volta de les presidencials i la necessitat de realitzar una segona volta per a nomenar al nou president. Mugabe va declarar suspeses les tasques de les ONG humanitàries internacionals a tot el país, tot acusant-les de posicionar-se políticament en la seva contra, encara que posteriorment es va permetre que desenvolupessin els seus programes d'assistència per a malalts de VIH/SIDA. Aquesta notícia va aixecar les veus de condemna de la comunitat internacional, conscient que la vida de cinc milions de persones s'estava posant en risc. El marge d'acció de les organitzacions humanitàries ja s'havia vist seriosament reduït a causa de l'onada de violència que va afectar principalment les zones rurals. Finalment, la FAO va advertir que la pròxima collita serà deficitària, fet que agreujarà la situació d'inseguretat alimentària en el país.

A Lesotho i Swazilàndia l'OMS va alertar sobre les dificultats que estan enfrontant les persones afectades pel VIH/SIDA a causa de la falta d'aliments generada per l'augment dels preus en el mercat internacional. La carestia està obligant-los a interrompre els tractaments amb antiretrovirals que no es poden subministrar sense menjar.

b) Àfrica Occidental

Països	Factors de la crisi	Evolució
Côte d'Ivoire	Desplaçament intern, situació postbèl·lica	Estancament
Libèria	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Millora
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Desastres naturals, conflicte armat, crisi política i econòmica	Deteriorament
Sierra Leone	Reassentament de desplaçats, situació postbèl·lica	Estancament

³ Vegeu el capítol 2 (Tensions)

Durant el mes de juny l'assessor especial del secretari general de l'ONU per a Assumptes Humanitaris, Jan Egeland, va viatjar pels països que conformen la regió del Sahel per a cridar l'atenció sobre els efectes que el canvi climàtic, el tràfic d'armes i drogues, i altres qüestions estan tenint sobre la regió, i com aquests factors impedeixen que pugui sortir d'una situació d'emergència continuada per a consolidar el seu desenvolupament. En aquest sentit, prop de 1.000 persones provinents de Mali van arribar a Burkina Faso en les últimes setmanes de maig fugint dels enfrontaments entre les Forces Armades i els tuareg, segons dades del CICR. La reactivació d'aquest conflicte està posant en perill la subsistència de gran nombre de famílies que pateixen inseguretats alimentària, ja que l'augment de la violència està entorpidint les tasques de les organitzacions humanitàries en el terreny i impedit el desenvolupament de les tasques agrícoles posant en perill les pròximes collites. Aquesta mateixa situació s'està registrant al Níger, on prop de 11.000 persones van ser desplaçades internament pels combats des del seu reinici al febrer de 2007, segons l'IDMC.

D'altra banda, a Côte d'Ivoire, l'OIM va alertar de la tornada de gran nombre de desplaçats als centres de trànsit temporal a causa de les limitades possibilitats d'accedir a terrenys cultivables en els seus llocs d'origen i a la falta d'accés a aliments ocasionada per l'augment dels preus, pel que estarien necessitant de nou assistència externa per a la seva subsistència. Els escassos avenços assolits pels programes de reconciliació intracomunitària estan dificultant seriosament el reassentament de la població. A més, les autoritats sanitàries nacionals van anunciar que la incidència de la malària sobre la població no s'havia reduït en els últims cinc anys malgrat la fi del conflicte armat.

A Libèria, l'ACNUR va reobrir el seu programa de repatriació voluntària de refugiats després que es produïssin disturbis i protestes en el principal camp de refugiats liberians a Accra (Ghana). Els ocupants demandaven majors ajudes per a la tornada o ser reassentats en tercers països. Almenys 900 persones van tornar entre els mesos d'abril i maig. A més, a Sierra Leone l'ACNUR va recomanar posar fi a l'estatus de refugiat adquirit pels seus nacionals quan van fugir del conflicte perquè les raons que van motivar la sortida del país han deixat d'existir. Aquesta decisió entrarà en vigor a partir del 31 de desembre del 2008. Prop de 43.000 ciutadans de Sierra Leone segueixen refugiats fora del seu país i rebran assistència de l'agència si decideixen tornar.

c) Banya d'Àfrica

Països	Factors de la crisi	Evolució
Eritrea	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Estancament
Etiòpia	Situació de tensió, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
Somàlia	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
Sudan	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament

La situació en la regió es va veure agreujada després que la perllongada sequera ocasionés greus pèrdues agrícoles a Eritrea i Etiòpia, fet que sens dubte contribuirà a agreujar la inseguretats alimentària que pateixen milions de persones. El nombre de persones que necessiten assistència alimentària a Etiòpia va passar de 2,2 milions a 3,2 en solament un mes. Per aquesta raó, UNICEF va llançar una nova crida destinada a assistir 126.000 menors que actualment estan patint desnutrició aguda, i va alertar que al voltant de sis milions de nens estan en risc de patir-la també. L'alça dels preus del gra va contribuir també al desabastiment de la població. En el mes de juny el Govern etíop va xifrar en 4,7 milions el nombre de persones que necessitaven assistència immediata, i va llançar una crida d'emergència de 300 milions de dòlars.

A Somàlia, la FAO va alertar que 2,6 milions de persones -un terç de la població- necessitava assistència alimentària a causa del desplaçament provocat per la violència, l'augment dels preus unit a la debilitat de la moneda, i la sequera. La xifra podria ampliar-se fins a afectar la meitat de la població si no cauen les pluges necessàries. ACNUR calcula que prop de 300.000 persones viuen en 200 refugis improvisats als voltants de la capital i va denunciar la dificultat de transportar les aportacions humanitàries per carretera a causa dels continus controls establerts

per militars i milícies en les principals vies de Mogadiscio. D'altra banda, l'agència va agrair al Iemen que reconegués l'estatus de refugiat a tots els somalis que arriben al país creuant l'estret d'Aden, i va sol·licitar que es facilitessin més fons al Govern per a poder atendre les successives arribades. Des de principi d'any, 18.000 somalis van arribar al Iemen, el doble que en el mateix període de l'any anterior.

La crisi humanitària del Sudan es va veure de nou agreujada a la regió de Darfur, on les organitzacions humanitàries van veure amb preocupació l'augment dels atacs contra instal·lacions i personal, i la creixent desprotecció de la població civil. A més, els enfrontaments entre l'Exèrcit i l'SPLA a la regió petrolífera d'Abyei durant el mes de maig van provocar el desplaçament de més de 50.000 persones que van ser assistides per les agències de l'ONU. Finalment, el PMA es va veure obligat a reduir el nombre de vols humanitaris a Darfur a causa de la falta de fons, fet que va dificultar encara més l'assistència en zones remotes de grups desplaçats per la violència que preval a la regió.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Factors de la crisi	Evolució
Burundi	Situació postbèl·lica, volum de desplaçats interns	Deteriorament
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Deteriorament
Kenya	Desplaçaments forçats, desastres naturals	Estancament
R. Centreafricana	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Estancament
RD Congo	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Deteriorament
Rwanda	Inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Estancament
Uganda	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Estancament

A Burundi els enfrontaments entre l'FNL i les Forces Armades als voltants de Bujumbura van provocar el desplaçament de prop de 20.000 persones durant les últimes setmanes de maig, encara que algunes van començar a retornar després de la signatura d'un nou acord de pau entre les parts. D'altra banda, un informe d'IDMC va assenyalar la millora en la situació de desplaçament a Burundi, i va indicar que des de la conclusió del conflicte prop de 389.000 refugiats han retornat al país, encara que la majoria d'ells han perdut la seva llar i les seves terres. No obstant això, pocs desplaçats interns de llarga durada han retornat a les seves localitats d'origen, i es desconeix la seva xifra total i les condicions humanitàries en què es troben. La xifra de 117.000 persones oferta per ACNUR no contempla el gran nombre de desplaçats que resideixen amb famílies d'acollida. A més, un informe elaborat pel Govern amb el suport de diverses agències de les Nacions Unides adverteix que més de 600.000 persones depenen de l'assistència alimentària, malgrat la millora en la producció agrícola durant el present any. Prop de 5.000 persones van necessitar urgentment assistència humanitària després que les pluges destruïssin les seves llars i arrasessin els seus cultius al nord-oest del país.

Al Txad va quedar constatat que malgrat el desplegament de l'EUFOR a la frontera que separa al país de la R. Centreafricana i el Sudan, la seguretat dels actors humanitaris no ha millorat significativament. Durant els primers mesos de l'any les organitzacions d'assistència van patir 31 atacs que van provocar la mort a tres persones (de gener a maig). Els perpetradors d'aquests atacs no són membres dels grups armats txadians, sinó bandits i delinqüents comuns, de manera que l'operació de la UE no té mitjans per a enfrontar-s'hi, segons van assenyalar diverses ONG. En la seva defensa, membres de l'EUFOR van assenyalar que era difícil discernir quines eren les demandes de les ONG en el terreny, ja que algunes sol·liciten escortes mentre d'altres insisteixen que la presència de la missió els fa perdre la seva neutralitat. El portaveu de la missió va recalcar que l'EUFOR té un caràcter militar i que seria necessari un component policial per a fer front als actes de criminalitat, tal com sol·liciten les ONG. Mentrestant, a la R. Centreafricana, l'OCHA va assenyalar que un terç dels desplaçaments forçats es produïen per la incidència d'atacs criminals contra la població civil comesos per grups irregulars, principalment al nord. El coordinador de l'acció humanitària de l'ONU al país va assenyalar les dificultats per a prestar assistència a la

població que es refugia en els boscos fugint de la violència criminal, a causa de la dispersió i l'absència total de mitjans per a la difusió d'advertiments sanitaris o de l'anunci de repartiment de subministraments humanitaris.

Prop de 5.000 persones desplaçades internes van haver de fugir d'un camp de desplaçats a Kivu Nord (est de la RD Congo) després de ser atacades pel grup armat rwandès FDLR. L'ACNUR i altres agències, que van condemnar fortament l'atac contra les persones que ja eren víctimes del conflicte, es van veure obligades a suspendre les seves operacions d'assistència humanitària a la zona. D'altra banda, l'OCHA va alertar del creixent nombre de refugis improvisats que estan apareixent a la regió, resultat de la cada vegada menor capacitat de les famílies per a acollir les persones desplaçades per la violència. Els disturbis registrats a la fi de juny en contra de la presència de la MONUC a Rutshuru (Kivu Nord) van dur a la suspensió de l'activitat humanitària de forma preventiva. No obstant això, en altres zones del país va ser possible continuar amb la tornada de refugiats provinents de Zàmbia amb la represa del programa de repatriacions d'ACNUR.

Les agències de l'ONU van informar sobre el dèficit de finançament que estan patint els seus programes d'assistència humanitària a Uganda i que està afectant principalment la seva acció al nord, on 940.000 persones segueixen desplaçades, i a la regió de Karamoja (nord-est), on les sequeres prolongades han afectat seriosament més de 700.000 persones. L'UNICEF va assenyalar que fins al moment només havia rebut un 21% de la xifra que havia sol·licitat a través del procés de crides consolidades de l'OCHA per al 2008. Finalment a Kenya, prop de 350.000 persones van seguir desplaçades des de la violència electoral desfermada al febrer. Malgrat la insistència del Govern en afirmar que les condicions de seguretat han millorat al país, molts són els que es neguen a tornar davant la falta de mesures de reconciliació eficients que els permetin recuperar les seves terres i conviure amb les persones que van participar en la seva expulsió, principalment a la Vall del Rift. En aquest sentit, el representant de l'ONU per als drets humans dels desplaçats interns va advertir sobre la necessitat d'incrementar els esforços de reconciliació per a aconseguir que la reintegració sigui duradora i no es produeixin nous episodis de desplaçament.

Amèrica i Carib

Països	Factors de la crisi	Evolució
Colòmbia	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Estancament
Haití	Desastres naturals, crisi política i econòmica	Deteriorament

Al continent americà, Colòmbia segueix sent la crisi de desplaçament prolongat de major gravetat. Al nombre de desplaçats pel conflicte es van afegir 100.000 persones que van haver d'abandonar les seves llars a causa de les pluges torrencials que van afectar pràcticament tot el país, col·locant la situació a nivell d'emergència nacional. Per la seva banda, l'ACNUR va celebrar la signatura d'un acord amb el Ministeri d'Agricultura per a donar suport a iniciatives que impulsin l'accés a terres de les persones desplaçades, fins i tot mitjançant l'assessoria jurídica, de manera que es tinguin en compte els seus drets com a víctimes. Segons estimacions de l'agència, els desplaçats han perdut entre quatre i sis milions d'hectàrees a causa del conflicte, mentre que les autoritats només han aconseguit adjudicar 22.000 hectàrees entre 2002 i 2006 als afectats pel desplaçament, xifra que posa de relleu la necessitat d'augmentar les polítiques destinades a restituir les terres i a la reubicació.

La FAO va situar Haití entre els països més vulnerables a causa dels efectes combinats de la fam crònica i la dependència exterior en matèria de sobirania alimentària i combustible. L'augment dels preus dels aliments va dur la població a manifestar-se en massa contra el Govern, i cinc persones van morir durant les protestes. Les agències de les Nacions Unides van iniciar la implementació de programes urgents per a fer front a la crisi. Per la seva banda, el Govern espanyol va proposar celebrar una conferència sobre la crisi alimentària a Haití amb la finalitat

de coordinar una resposta internacional que permeti mantenir els avenços assolits en altres àmbits, com la seguretat i la reconstrucció.

Àsia i Pacífic

Països	Factors de la crisi	Evolució
Afganistan	Conflicte armat, desplaçaments forçats, desastres naturals	Deteriorament
Myanmar	Conflicte armat, desplaçaments forçats, epidèmies	Estancament
Nepal	Situació postbèl·lica, retorn i reassestament de desplaçats	Deteriorament
Pakistan	Conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
RPD Corea	Crisi política i econòmica, desastres naturals	Deteriorament
Sri Lanka	Desastres naturals, conflicte armat, desplaçament forçat	Deteriorament
Tadjikistan	Crisi energètica, inseguretat alimentària	Estancament
Timor-Leste	Situació postbèl·lica, desplaçament forçat	Estancament

A la regió asiàtica, les dimensions de l'emergència humanitària a Myanmar després de l'assot del cicló Nargis van contribuir a agreujar encara més la precària situació de la població birmana. Les xifres oficials van calcular en 78.000 el nombre de morts i en més de 56.000 els desapareguts. El nombre de víctimes es va veure incrementat també per la lenta i escassa resposta de la Junta Militar que a més va impedir durant pràcticament un mes l'accés de les organitzacions humanitàries internacionals a la zona més afectada, el delta de l'Irauadi (sud). Durant una conferència celebrada a Rangun, la comunitat de donants es va comprometre a donar cent milions de dòlars per a assistir les víctimes sempre que es garantis l'accés de les organitzacions internacionals. La Junta va respondre que acceptaria tota l'ajuda que no estigués condicionada. A més, la població va acusar els militars d'apropiar-se d'ajuda internacional destinada a socórrer les víctimes. D'altra banda, a la regió Karen la intensificació dels combats contra el KNU i directament contra la població civil, acusada de cooperar amb l'escamot, van provocar el desplaçament de més de mil persones.

Quadre 5.1. El cicló Nargis: una oportunitat per a la pau a Myanmar?

Les dimensions de la tragèdia humana que ha succeït al cicló Nargis a Myanmar, amb més de 120.000 persones mortes o desaparegudes després d'un mes i amb 2,5 milions de desplaçats, dificulten un possible gir envers l'oberturisme del règim militar birmà. L'impacte polític dels desastres naturals és difícil de preveure, i, malgrat que s'intentin buscar paral·lelismes entre Myanmar i la conclusió d'un acord de pau a Aceh (Indonèsia) després dels devastadors efectes del tsunami del 2004, res assegura que el desenllaç en aquest cas hagi de ser el mateix. Si s'ha de jutjar pels primers passos donats per la Junta Militar, que mostres un augment de la repressió contra la població civil de la minoria Karen al nord i de la celebració d'un referèndum per a l'aprovació d'una nova constitució enfosquit per la violència i la coerció dels votants, res fa pensar que les coses canviïn en un futur immediat.

El cert és que, al contrari d'allò esperat, l'actitud de la Junta Militar va ser de falta de cooperació i rebuig a l'assistència humanitària procedent de països occidentals. Només es va permetre a les organitzacions de països membres de l'ASEAN dur a terme operacions humanitàries en el terreny durant el primer mes. Aquesta actitud, totalment irresponsable cap al patiment de la població, es va veure reforçada per la incapacitat pràctica del règim de proporcionar ajuda als seus ciutadans. Els cossos de seguretat de l'Estat van seguir impassibles davant la total absència d'ordres de prestar assistència. Al contrari, l'única ordre que van rebre dels seus superiors va ser obligar les persones que s'havien desplaçat per les pluges a retornar a les seves llars malgrat la situació extremadament precària. Després de setmanes d'intenses negociacions, les Nacions Unides van aconseguir que quatre experts de diferents agències poguessin viatjar al terreny per a avaluar els danys i quantificar les víctimes; no obstant això, no va ser fins a un mes després que es va permetre l'entrada de treballadors humanitaris internacionals, de forma molt restringida i amb moviments controlats, fet que sens dubte va contribuir a l'augment del nombre de víctimes.

La multiplicitat de declaracions realitzades des de la comunitat internacional va contribuir a augmentar la desconfiança del règim birmà cap a l'exterior. Les crides del ministre d'Exteriors francès perquè el Consell de Seguretat de l'ONU aprovés l'enviament d'una força militar en missió humanitària i contra la voluntat de la Junta Militar sota el concepte de la Responsabilitat de Protegir, en són un clar exemple. D'altra banda,

la Conferència de Donants, celebrada a Rangun el 25 de maig amb la presència de més de 50 països, va aconseguir recaptar 100 milions de dòlars per a l'assistència a les víctimes, però molts països donants van exigir que es permetés l'accés de les organitzacions internacionals a les zones afectades per a fer-les efectives. La reacció de la Junta va ser no acceptar cap ajuda subjecta a condicions. Les Nacions Unides va escollir finalment una opció més lenta però més estratègica: recolzar-se en la pressió que els països "amics" de Myanmar, és a dir, els membres de l'ASEAN, poguessin fer per a convèncer la Junta de la necessitat de major assistència especialitzada i internacional.

En un principi, no sembla factible que la major operativitat d'organitzacions internacionals al terreny contribueixi a un oberturisme del règim. No obstant això, aquesta situació podria canviar en la segona etapa de l'assistència, la corresponent a la reconstrucció d'infraestructures, que requerirà d'una planificació i execució més prolongada, i en la qual serà indispensable la negociació i la col·laboració de la Junta birmana. Durant anys, els principals blocs econòmics, els EUA i la UE, juntament amb les institucions financeres internacionals, s'han negat a oferir assistència per al desenvolupament al país, ja que coneixen l'alt grau de corrupció de la Junta Militar i la dificultat d'operar d'una manera independent. Malgrat tot, tant la UE com els Estats Units han mantingut sancions econòmiques contra el país amb la finalitat de forçar un canvi en el règim, però aquells que han patit les conseqüències d'aquestes polítiques han estat els ciutadans birmans. La repressió exercida pel Govern no ha deixat d'augmentar. Per a reconstruir les zones afectades podria ser necessari redefinir aquestes polítiques i trobar millors canals per a pressionar el règim, i també reconèixer que l'aïllament no és una solució aplicable a tots els casos. A més, les relacions entre Myanmar i la comunitat internacional haurien de millorar pel bé de la població birmana.

A la Xina, un terratrèmol de 7,8 punts en l'escala Richter va causar la mort a prop de 70.000 persones en la província sud-oriental de Sichuan en el mes de maig. La situació es va veure agreujada per les posteriors pluges torrencials que també van afectar la regió i que en conjunt van provocar el desplaçament de més d'un milió persones.

L'extensió del conflicte de l'Afganistan més enllà de les regions del sud va preocupar les organitzacions humanitàries, com el CICR, que van alertar de la falta de recursos i d'accés a gran part de la població, la situació de la qual era d'emergència a l'est i l'oest del país. D'altra banda, la intensificació de les operacions nord-americanes contra els talibans a la província de Helmand (sud) va provocar el desplaçament d'entre 5.000 i 7.000 persones. No obstant això, l'ACNUR va continuar amb el seu programa de repatriacions des del Pakistan. La inseguretat alimentària va augmentar en els últims mesos fins a arribar a 3,5 milions de persones en el país. Igualment, al Pakistan prop de 10.000 desplaçats pels enfrontaments entre les Forces Armades i les milícies talibà a Waziristan van poder iniciar la tornada a les seves llars, després que s'obris una de les principals vies d'accés i les autoritats de la província iniciessin una campanya de distribució de cartilles de racionament per a facilitar la tornada als desplaçats. A la província de la Frontera Nord-oest, on el 60% de la població havia estat desplaçada pel conflicte (entre 400.000 i 900.000 persones, segons l'IDMC) es va signar un acord de pau que podria facilitar la tornada.

Al Nepal, vuit milions de persones necessitaven assistència alimentària segons el PMA. L'agència va assenyalar que la zona més afectada per la penúria era l'occidental i que la decisió de l'Índia de no exportar les varietats més assequibles d'arròs estava afectant seriosament les famílies nepaleses, ja que el 25% de les necessitats de gra del país es cobreixen amb les importacions índies. D'altra banda, el Norwegian Refugee Council va assenyalar el retard del Govern en la implementació de les directives de procediment aprovades dintre de la política nacional per als desplaçats interns, segons les quals l'Executiu es compromet a protegir els desplaçats, defensar els seus drets i arribar a solucions sostenibles i justes per a la seva situació. A Sri Lanka, al nord-oest del país, 25.000 persones van haver de desplaçar-se per a fugir dels enfrontaments entre l'LTTE i les Forces Armades en una nova escalada de la tensió. En les zones afectades pel conflicte, diverses ONG van assenyalar que els enfrontaments entre comunitats tàmlis i musulmanes a Batticaloa estaven perjudicant seriosament l'assistència a desplaçats i reassentats, ja que moltes organitzacions s'havien vist obligades a suspendre els seus programes per falta de seguretat. D'altra banda, les pluges monsoniques van ocasionar la mort de 20 persones i el desplaçament de més de 350.000 entre nou províncies del país. En aquest sentit, la UE va denunciar la falta d'accés i les barreres imposades als actors humanitaris en el seu treball

d'assistència, i va advertir les autoritats del país que no enviaria el paquet d'ajudes de 70 milions d'euros fins que es facilitessin els visats necessaris als treballadors humanitaris.

A la RPD Corea, la FAO i diverses organitzacions van advertir que la situació actual de fam és semblant a la de l'inici dels anys noranta, que va acabar amb la vida de més d'un milió de persones. El Govern nord-coreà es va negar a sol·licitar l'ajuda anual de mig milió de tones d'arròs que rep de Seül, ja que el Govern sud-coreà va condicionar l'assistència al desmantellament del programa nuclear de Pyongyang. No obstant això, els EUA van anunciar que havien arribat a un acord amb l'Executiu nord-coreà per a l'enviament d'assistència alimentària, a canvi de poder fer-ne el seguiment de la distribució. La Xina, que habitualment realitza també donacions al país, es va veure obligada a rescindir-les aquest any per a assegurar el seu mercat intern. D'altra banda, el PMA va iniciar un programa d'assistència de llarga durada al Tadjikistan, on existeixen prop de 700.000 persones que necessiten ajuda alimentària de manera urgent, a causa dels efectes que el dur hivern va tenir sobre les collites i de l'increment dels preus.

Finalment, el PMA va anunciar que reduirà el nivell d'ajuda alimentària destinada als desplaçats interns a Timor-Leste, després de constatar que existeixen altres grups vulnerables que pateixen una major inseguretat alimentària. Aquesta mesura va ser vista per les persones desplaçades, principalment en els camps de la capital, Dili, com una estratègia per a obligar-los a retornar a les seves llars. En aquest sentit, l'International Crisis Group va assenyalar en un informe sobre la crisi de desplaçament que pateix el país que els principals problemes per a iniciar la tornada eren els següents: la falta de seguretat;⁴ la necessitat de reconstrucció de les llars dels desplaçats prèvia a la seva tornada; i el fet que la provisió de menjar gratuït i les majors possibilitats econòmiques que ofereix la capital fa que molts no vulguin tornar. Actualment, 30.000 desplaçats viuen als camps de Dili, mentre 70.000 més resideixen amb famílies d'acollida.

Orient Mitjà

Països	Factors de la crisi	Evolució
Iraq	Conflicte armat, població desplaçada, refugiats	Deteriorament
Palestina	Conflicte armat, bloqueig econòmic i restriccions al lliure desplaçament	Deteriorament
Iemen	Conflicte armat, població desplaçada, refugiats	Estancament

A l'Orient Mitjà, la situació humanitària va continuar agreujant-se a l'Iraq després que l'augment dels preus i el combustible reduís la capacitat d'acció de l'ACNUR per a assistir als desplaçats pel conflicte dintre i fora de les fronteres del país. L'agència, que havia sol·licitat 261 milions de dòlars per a assistir 4,7 milions de persones en el mes de juny, només havia rebut la meitat, fet que podria obligar-los a reduir els seus programes d'assistència alimentària també a Síria, Jordània, Egipte i Iran. El nombre de desplaçats interns totalment dependents d'assistència externa, és a dir, que necessiten refugi i menjar i no tenen ingressos regulars, és de més d'un milió. Desenes de milers de persones, segons l'ACNUR, necessiten també assistència legal per a accedir als serveis bàsics.

Per altra banda, la situació a Palestina, especialment a la franja de Gaza, va continuar sent preocupant a causa de la falta de subministrament de combustibles que va obligar les agències de l'ONU a suspendre el repartiment d'aliments a la zona en diverses ocasions durant el mes de maig. El bloqueig de la Franja, que ha estat qualificat com a càstig col·lectiu i violació del dret internacional humanitari, no va aconseguir el seu objectiu, derrocar Hamàs, sinó agreujar una catàstrofe humanitària que afecta més d'un milió i mig de persones.

Per a concloure aquest apartat, al nord del Iemen els nous enfrontaments entre els seguidors del líder xiïta Abdul-Malik al-Houthi i les Forces Armades van forçar el desplaçament de més de

⁴ International Crisis Group. *Timor-Leste's displacement crisis*. 31 de març de 2008 <http://www.crisisgroup.org/library/documents/asia/timor/148_timor_leszte_displacement_crisis.pdf>

14.000 persones segons el CICR, que presta assistència a la població en un camp de desplaçats situat a la ciutat de Saada. Es preveu que el nombre augmenti a més del doble. La mateixa organització va assenyalar que actualment existeixen més de 100.000 persones que necessiten assistència humanitària urgent pels efectes combinats del conflicte i l'alça dels preus. Els líders rebels van denunciar que el Govern estava bloquejant l'accés de les organitzacions humanitàries, i per tant d'aliments, a determinades zones en un intent per minvar els suports de la rebel·lió.

5.2. L'acció humanitària durant el trimestre

A continuació es destaquen alguns dels esdeveniments, iniciatives o informes rellevants per al desenvolupament de cadascuna de les activitats que componen l'acció humanitària.⁵

a) Cimera de Roma: la resposta de la comunitat internacional a la crisi alimentària

Entre el 3 i el 5 de juny la FAO va presidir a Itàlia una cimera a la qual van assistir els alts mandataris de més de 180 països reunits amb la finalitat d'analitzar les causes que han dut a l'actual situació de crisi alimentària i amb la voluntat, en principi, de trobar solucions a curt, mitjà i llarg termini. Segons estimacions de les Nacions Unides, 950 milions de persones es troben en situació d'inseguretat alimentària actualment, cent milions més que abans que s'iniciés la crisi. Des de la dècada dels vuitanta, quan es va produir la crisi de les matèries primeres en els mercats mundials, l'agricultura havia ocupat un espai marginal en el debat internacional, que generalment es mou pels interessos de les primeres potències. Les dimensions globals de la carestia d'aliments, malgrat estar afectant principalment i amb major gravetat els països de baixos ingressos i dependents d'importacions per al proveïment dels seus mercats nacionals, han fet necessari un debat conjunt i han tornat a situar l'agricultura en el punt de mira. Segons estimacions del BM prop de 33 països podrien veure incrementada la seva inestabilitat política a causa de l'augment de les tensions socials per la pujada dels preus dels aliments. Aquesta hipòtesi podria donar a aquesta cimera un caràcter preventiu, amb la possibilitat de trobar estratègies que evitin futurs escenaris de violència. En acabar la cimera, la pregunta és si aquesta ha aconseguit els seus objectius.

Sota el nom de "El repte del canvi climàtic i la bioenergia", la reunió pretenia analitzar l'impacte que la producció de biocombustibles està tenint en els preus dels aliments, a més de visibilitzar com el canvi climàtic està amenaçant seriosament la producció agrícola de molts països. Prèviament a la trobada s'havien realitzat una sèrie de reunions de vuit panells d'experts sobre diversos temes, amb una absència destacada: l'impacte de les polítiques agràries dels països rics (subvencions a la producció) i de les barreres comercials imposades als aliments. Com va recordar l'ONG Oxfam Internacional durant la cimera, els subsidis agrícoles dels EUA i la UE són 40 vegades superiors al total de fons destinats a l'ajuda internacional per a l'agricultura. Igualment, cap dels grups de treball va tractar l'impacte que està tenint l'especulació financera, que actualment ha convertit els aliments en un valor segur en el qual invertir després de la caiguda en picat de sectors com l'immobiliari. Davant aquestes mancances de base era fàcil preveure que les conclusions i acords extrets de la cimera no serien suficients per a respondre de forma estructural a les causes que han generat l'actual crisi.

Durant la cimera es van discutir els temes més controvertits: comerç internacional, producció agrícola i biocombustibles. No obstant això, en el comunicat emès després de la reunió es va esmentar exclusivament la necessitat de donar suport a l'augment de la producció agrícola, i es van assenyalar estratègies per les quals la present crisi podria transformar-se en una oportunitat per als països pobres si s'adopten les mesures adequades. Biocombustibles i regles del comerç internacional van quedar fora del text.

⁵ Per "acció humanitària" s'entén aquell conjunt d'activitats que tenen com a objectiu salvar vides i alleujar el patiment en situacions de crisi humanitària. Les esmentades activitats estan guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

La FAO va centrar la seva anàlisi en la necessitat d'aconseguir que els països de baixos ingressos i dependents d'importacions poguessin ampliar la seva producció alimentària interna i assolir un cert grau de sobirania alimentària mitjançant l'eficiència dels cultius. Per a aconseguir-ho, l'agència de les Nacions Unides sol·licitava la inversió anual de 30.000 milions de dòlars, però una vegada conclusa la cimera només s'havien compromès 4.500 milions per a aquesta causa. Darrere dels grans titulars que anunciaven les aportacions realitzades per diferents països (entre els quals destaquen els mil milions oferts per França, país conegut pel seu suport ferm a les mesures proteccionistes sobre la producció agrària europea), s'amagava la incapacitat de tots els participants per arribar a un acord sobre els efectes que els biocombustibles, les perniciosos polítiques de protecció agrària, les regles desiguals del comerç internacional o les estratègies per a frenar l'especulació financera sobre la base dels aliments tenen sobre l'augment dels preus.

Aquesta realitat es reflecteix en la declaració final de la cimera, on els signants reconeixen "la necessitat de reduir al mínim l'ús de mesures restrictives que puguin incrementar la volatilitat dels preus internacionals" i insten la comunitat internacional "a continuar els seus esforços per liberalitzar el comerç agrícola internacional reduint les barreres comercials i les polítiques que distorsionen els mercats".⁶ Tanmateix, no es va anunciar l'adopció de cap mesura a tal efecte. Durant la cimera va haver-hi un enorme debat entre les postures que consideren que l'aixecament de les restriccions al comerç i l'eliminació dels subsidis contribuirien a reduir la crisi alimentària a mitjà o llarg termini, i aquelles que assenyalen que una major liberalització del comerç no ha suposat, fins a ara, una millora en la seguretat alimentària global, més aviat al contrari, ha socavat la capacitat dels països per a alimentar-se a si mateixos.

Una vegada més, els països han demostrat que les seves prioritats nacionals estan per sobre de les necessitats globals, fracàs que podria tenir serioses conseqüències per a la població mundial durant els pròxims anys, no només en termes de multiplicació de persones sota la línia de la pobresa, sinó també sobre la possibilitat que els conflictes i la inestabilitat augmentin.

b) Informe sobre desplaçament intern en el món de l'IDMC

Al mes d'abril l'Internal Displacement Monitoring Center, que forma part del Norwegian Refugee Council, va publicar un informe que avalua l'abast del desplaçament intern a nivell mundial i la situació de les persones afectades pel desplaçament.

Entre les principals conclusions de l'informe destaca de forma concloent que el nombre de persones desplaçades internes va superar el 2007 la barrera dels 26 milions, xifra que no es superava des de l'inici de la dècada dels noranta, quan conflictes com els de l'antiga Iugoslàvia i Rwanda van provocar la fugida de centenars de milers de persones. Aquest augment no es deu exclusivament als nous casos de desplaçament produïts durant el 2007 (3,7 milions, 400.000 menys que el 2006), sinó al descens en el nombre de persones que van aconseguir retornar als seus llocs d'origen o reasentar-se de forma adequada durant l'any (2,7 milions, 900.000 menys que el 2006). La falta de seguretat, de serveis bàsics i de possibilitats d'ocupació són algunes de les principals causes que van dificultar la tornada, però també van fer un paper important l'acció deliberada de governs i grups armats no estatals per evitar el retorn de la població, com en els casos de Colòmbia i el Sudan (Darfur).

Pràcticament la meitat de les persones desplaçades internes es troben en el continent africà, situació que no ha canviat en els últims anys. No obstant això, la regió d'Orient Mitjà va registrar un augment percentual major (30%) en el nombre de desplaçats a causa del conflicte de l'Iraq, on el principal motiu de desplaçament va ser la violència entre comunitats xiïtes i sunnites. A l'Àsia va destacar el greu augment del desplaçament al Pakistan, on més de 500.000 persones van ser desplaçades a la fi de l'any; i en les regions amb minories ètniques de Myanmar. D'altra banda,

⁶ Declaració de la Conferència d'Alt Nivell sobre la Seguretat Alimentària Mundial: els desafiaments del canvi climàtic i la bioenergia. 5 juny del 2008.

Colòmbia va continuar sent la crisi de desplaçament més greu del continent americà, i destaca pel desplaçament intencionat de població per part del Govern i els grups armats amb la finalitat d'utilitzar productivament aquests territoris, fet que no només es produeix en aquest país.

L'informe posa de relleu que la major part de les tornades es van produir en contextos on el desplaçament va ser de curta durada, com al Pakistan o les Filipines, mentre que les crisis prolongades van continuar estancades, amb l'excepció del Sudan, Uganda i algunes zones de la RD Congo, on els avenços en els processos de pau o la implementació d'acords van afavorir la tornada. Igualment, l'IDMC assenyala que els conflictes intracomunitaris van ser una font destacada de desplaçament en un terç dels països afectats, normalment units a les accions de les forces de seguretat o d'altres grups armats, com en els casos del Txad, Nigèria, Côte d'Ivoire i l'Iraq.

L'informe avalua també els avenços en la protecció dels desplaçats interns a través del procés de reforma humanitària iniciat per les Nacions Unides el 2005, i assenyala que l'ACNUR ha aconseguit millorar l'abast de l'assistència per a aquest grup de persones, tot creant estructures internes específiques sobre temes de desplaçament, augmentant la seva presència en les principals crisis i redissenyant alguns dels seus programes en diversos països. Encara que s'han produït millores, persisteixen deficiències, com els conflictes entre les diferents agendes polítiques i humanitàries en un mateix país, la falta d'una actuació experimentada i ràpida quan sorgeix una crisi de desplaçament, i l'escassa inclusió d'ONG nacionals en les activitats de protecció. D'igual manera, les situacions que no són considerades d'emergència i que presenten casos de desplaçament de llarga durada van continuar sense rebre respostes adequades. L'IDMC va destacar com un pas en positiu la proposta del secretari general adjunt per a Assumptes Humanitaris i Coordinació de l'Ajuda d'Emergència, John Holmes, d'establir un grup de treball dintre del Consell de Seguretat per a assegurar que la protecció dels civils es troba entre les prioritats en la presa de decisions de l'organisme.

5.3. La resposta dels donants

La següent taula presenta les tendències en l'acció dels donants de forma trimestral, tant des del marc de l'ajuda humanitària global com de la realitzada a través de les Crides Humanitàries de les Nacions Unides.

En primer lloc cal destacar que les crides humanitàries que han rebut major nombre de fons durant el trimestre han estat aquelles ocasionades per desastres naturals: Bolívia i Myanmar. A diferència del trimestre anterior, s'ha produït un augment en les donacions a països o regions que es trobaven dintre del procés de crides consolidades de l'OCHA i de les aportacions realitzades a través de les Nacions Unides. És ressenyable que, malgrat trobar-nos més enllà de la meitat de l'any, la major part de les crides llançades no ha aconseguit rebre ni tan sols la meitat dels fons sol·licitats. Crides com les de Kenya, llançada al gener, i la de Côte d'Ivoire, pertanyent al CAP i vigent des de desembre del 2007, només han aconseguit recaptar un 30% del sol·licitat.

Quant a organismes receptors i sectors que més fons han rebut, el PMA i les donacions per als programes d'alimentació continuen ocupant el gruix del finançament compromès. Tanmateix, això no ha impedit que l'agència es vegi obligada a retallar els seus programes d'assistència a diversos països a causa de l'augment dels preus dels aliments i el petroli. Igualment cal assenyalar l'augment de l'ajuda compromesa de govern a govern en matèria d'assistència humanitària, que es deu principalment als fons destinats a l'emergència provocada pel terratrèmol a la Xina.

Una altra de les principals novetats d'aquest trimestre és la incorporació del Japó als cinc principals donants tant a nivell global com a través de les agències de les Nacions Unides. Més de la meitat dels fons compromesos pel país estan dirigits a les emergències de l'Afganistan i el Sudan, i es van canalitzar principalment a través del PMA, l'UNICEF i l'ACNUR. El principal

donant en nombres globals va continuar sent els Estats Units, encara que el seu lloc és relatiu si es contrasta amb el seu PIB.

Taula 5.2. Distribució dels fons emesos per los donants

	Principals Crides Humanitàries ¹	Principals organismes receptors ²	Principals sectors receptors ³	Principals donants ⁴	TOTAL ⁵
Ajuda realitzada a través de les Nacions Unides	1 Bolívia <i>Flash Appeal</i> (73%) 2 Myanmar <i>Flash Appeal</i> (64%) 3 R. Centreafricana (52%) 4 Tadjikistan <i>Flash Appeal</i> (52%) 5 Àfrica Occidental (50%) 6 RD Congo (50%)	1 PMA 2 ACNUR 3 UNICEF 4 UNRWA 5 Fons Comú ⁷	1 No especificat 2 Alimentació 3 Coordinació 4 Protecció/ drets humans/ imperi de la llei 5 Multisector	1 EUA (25,7%) 2 Transferit ⁸ (22,9%) 3 Japó (5,7%) 4 CERF (5,3%) 5 ECHO (5,3%)	2.601 milions de dòlars
Ajuda Humanitària Global ⁶		1 PMA 2 ACNUR 3 UNICEF 4 UNRWA 5 Bilateral	1 Alimentació 2 Multisector 3 No especificat 4 Salut 5 Coordinació	1 EUA (25,8%) 2 Transferit ⁸ (13,4%) 3 Suècia (6%) 4 Japó (5,6%) 5 ECHO (5,3%)	4.792 milions de dòlars

¹ Realitzats per les Nacions Unides anualment. El tant per cent indica quins han estat fins al moment els més finançats per la comunitat internacional, independentment de la quantitat que sol·liciten.
² Agències de les Nacions Unides o ONG que han concentrat fins al moment una major part de l'ajuda.
³ Principals sectors als quals agències o ONG han decidit destinar l'ajuda.
⁴ Donants que han destinat una major quantitat d'ajuda, sense tenir en compte el PIB.
⁵ Quantitat total destinada a les crisis humanitàries fins al 17 de juny de 2008.
⁶ Ajuda humanitària lliurada fora del marc de les Nacions Unides.
⁷ Fons de què reben finançament diverses agències de l'ONU i que està gestionat per una d'elles.
⁸ Fons fets efectius pels donants en l'exercici anterior i transferits el present any.

Font: Reliefweb, <<http://www.reliefweb.int/fts>>